

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำค้ำค้ำค้ำ

การค้ำค้ำค้ำ เป็นวิธีการตามกฎหมายอย่างหนึ่งที่แสดงว่า ลูกหนี้ตามตราสารชนิดนี้ ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ (ผู้ทรงตราสาร) จึงต้องใช้สิทธิเรียกร้องของตน โดยกฎหมายกำหนดให้ ผู้ทรงต้องทำค้ำค้ำค้ำค้ำตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่า ลูกหนี้ ชนิดนี้ไม่ชำระหนี้¹

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา กำหนดให้ผู้ทรงตราสาร ประเภทประทวนสินค้า และผู้ทรงตราสารประเภทตัวเงิน ต้องทำค้ำค้ำค้ำค้ำค้ำ เมื่อลูกหนี้ชนิดนี้ไม่ ชำระหนี้ กล่าวคือ ในกรณีของประทวนสินค้านั้น เมื่อลูกหนี้จำนำสินค้าของตนที่มีอยู่ในคลังสินค้า โดยการสลักหลังประทวนสินค้านั้น เพื่อเป็นประกันหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ แต่เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ ลูกหนี้ กลับไม่ชำระหนี้ มาตรา 790 กำหนดให้ผู้ทรงประทวนสินค้านั้นต้องทำค้ำค้ำค้ำค้ำค้ำก่อนที่จะขอให้ นาย คลังสินค้าทำการขายทอดตลาดสินค้านั้น ซึ่งมาตรา 795 กำหนดให้หน้าบทบัญญัติในเรื่องตัวเงิน มาใช้กับประทวนสินค้า ดังนั้น จึงต้องนำบทบัญญัติเรื่องการทำค้ำค้ำค้ำค้ำค้ำค้ำตัวเงินมาใช้ในการทำ ค้ำค้ำค้ำค้ำค้ำค้ำประทวนสินค้านั้นด้วย

ปัจจุบันมีตราสารเปลี่ยนมือประเภทหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจอยู่ไม่น้อย คือ "บัตร เงินฝาก" เป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้แก่ผู้ฝากเงิน เพื่อเป็นหลักฐานการรับ ฝากเงินและเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ บัตรเงินฝากนี้สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ ซึ่งมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2535 กำหนดให้นำบทบัญญัติเรื่องตัวเงินมาใช้บังคับกับบัตรเงินฝากอยู่หลาย

¹มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายพาณิชย์ 2, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์, 2526), หน้า 298-299.

มาตรา แต่มิได้กำหนดให้บาทบัญญัติเรื่องคำคัดค้านมาใช้ด้วย ดังนั้น จึงไม่ต้องทำคำคัดค้านในกรณีบัตรเงินฝากแต่อย่างใด

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะไม่กล่าวถึงการทำคำคัดค้านตราสารประเภทประทวนสินค้า แต่จะกล่าวถึงเฉพาะการทำคำคัดค้านตราสารประเภทตั๋วเงินเท่านั้น

2.1 ความหมายของการทำคำคัดค้านตั๋วเงิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 ได้บัญญัติเรื่องตั๋วเงินไว้ตั้งแต่มาตรา 898 ถึงมาตรา 1011 แต่กฎหมายมิได้ให้คำนิยามไว้โดยชัดแจ้งว่าคำคัดค้านตั๋วเงินคืออะไร ซึ่งเมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติมาตรา 960 และมาตรา 961 แล้ว ก็พอจะสรุปได้ว่าคำคัดค้าน (Protest) คือ ข้อความเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายได้ทำขึ้นตามแบบระเบียบของทางราชการ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่าตั๋วเงินขาดความเชื่อถือโดยไม่มีผู้รับรองหรือไม่มีผู้ชำระเงิน ซึ่งผู้ทรงประสงค์จะฟ้องเรียกให้มีการรับรองหรือชำระเงินตามตั๋ว รวมทั้งค่าเสียหายต่าง ๆ ซึ่งตนอาจจะได้รับเนื่องแต่การที่ตั๋วขาดความเชื่อถือนั้น²

2.2 วัตถุประสงค์ของการทำคำคัดค้านตั๋วเงิน

โดยปกติ เมื่อผู้ทรงตั๋วเงินไปยื่นตั๋วเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง หรือให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรองชำระเงิน หากผู้จ่ายหรือผู้รับรองปฏิเสธไม่ยอมรับหรือชำระเงินตามตัวนั้นก็จะไม่ปรากฏร่องรอยหรือหลักฐานใดที่แสดงว่า ผู้จ่ายหรือผู้รับรองได้เห็นตัวนั้นแล้วและปฏิเสธการรับรองหรือการชำระเงิน และโดยเหตุที่ตั๋วเงินมีคู่สัญญาหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องกับ คู่กรณีที่จะต้องรับผิดชอบตั๋วเงินมีหลายคน แต่ละคนไม่อาจทราบได้ว่าการยื่นตั๋วและได้มีการปฏิเสธการไม่รับรองหรือไม่ชำระเงินจริงหรือไม่ ถ้ามีการฟ้องร้องกันเกิดขึ้น ผู้ที่ต้องรับผิดชอบจะแก้ตัวว่าผู้ทรงมิได้นำตัวยื่นตาม

² พุทธิย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 181.

วันเวลาที่ได้กำหนดไว้ เขาจึงมิได้รับรองหรือใช้เงินให้ เมื่อมีการอ้างเช่นนี้เกิดขึ้นผู้ทรงยอมเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ดังนั้น กฎหมายจึงได้กำหนดให้ผู้ทรงทำหลักฐานตามแบบระเบียบที่เรียกว่า "ค้ำคัคค้ำน" เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่าผู้ทรงได้นำตัวยื่นเพื่อขอให้มีการรับรองหรือใช้เงินแล้ว แต่ได้รับการปฏิเสธอันเป็นผลให้ผู้ทรงทำการใช้สิทธิไล่เบี้ยบุคคลต่าง ๆ ที่ลงลายมือชื่อไว้ในตัวเงินนั้นทำการใช้เงินให้แก่ผู้ทรงได้

นอกจากนี้ ยังเป็นการให้เจ้าหน้าที่ทางฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาสอบสวนหาความจริงว่าตัวเงินนั้นขาดความเชื่อถือจริงหรือไม่ ทั้งนี้เพราะการขาดความเชื่อถือของตัวเงินนั้นมีผลกระทบต่อกระเทือนถึงวงการค้าและธุรกิจเป็นส่วนรวม³

2.3 ประเภทของตัวเงินที่ต้องทำค้ำคัคค้ำน

มาตรา 898 บัญญัติว่า "อันตัวเงินตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้มีสามประเภท ๆ หนึ่งคือ ตัวแลกเงิน ประเภทหนึ่ง คือตัวสัญญาใช้เงิน ประเภทหนึ่ง คือเช็ค"

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตัวเงินตามกฎหมายไทยมี 3 ประเภทเท่านั้น คือ ตัวแลกเงิน (Bill of Exchange) ตัวสัญญาใช้เงิน (Promissory Note) และเช็ค (Cheque) ดังนั้น ในการพิจารณาว่าตัวเงินชนิดใดต้องทำค้ำคัคค้ำนเมื่อตัวขาดความเชื่อถือ ผู้เขียนก็จะขอแยกพิจารณาตามประเภทต่าง ๆ ของตัวเงินดังต่อไปนี้

2.3.1 ตัวแลกเงิน

- (1) ตัวแลกเงินภายในประเทศ
- (2) ตัวแลกเงินที่ออกมาแต่ต่างประเทศ

³ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2524), หน้า 117-118.

การทำคำคัดค้านเมื่อตัวแลกเปลี่ยนขาดความเชื่อถือนั้น มาตรา 960 วรรคแรกบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา 960 "การที่ตัวแลกเปลี่ยนขาดรับรองหรือขาดใช้เงินนั้นต้องทำให้เป็นหลักฐานตามแบบระเบียบด้วยเอกสารฉบับหนึ่ง เรียกว่า คำคัดค้าน"

เมื่อพิจารณามาตรา 960 วรรคแรกแล้วจะเห็นว่า ในกรณีของตัวแลกเปลี่ยนนั้น ไม่ว่าจะเป็นตัวแลกเปลี่ยนภายในประเทศหรือตัวแลกเปลี่ยนที่ออกมาจากต่างประเทศก็ตาม เมื่อตัวขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงต้องจัดทำคำคัดค้านตัวดังกล่าว ทั้งนี้เพราะมาตรา 960 วรรคแรกมิได้กำหนดว่าหมายถึงตัวแลกเปลี่ยนในประเทศหรือนอกประเทศ และก็ไม่มีบทบัญญัติมาตราอื่นใดที่กำหนดแตกต่างไปจากมาตรานี้ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าในกรณีของตัวแลกเปลี่ยนทั้งตัวภายในประเทศและตัวที่ออกมาจากต่างประเทศจะต้องทำคำคัดค้านเมื่อตัวขาดความเชื่อถือ ส่วนกรณีใดจะถือเป็นตัวเงินภายในประเทศหรือตัวที่ออกมาจากต่างประเทศนั้น กฎหมายมิได้ให้คำนิยามไว้ ซึ่งผู้เขียนจะได้พิจารณาประเด็นนี้ในลำดับต่อไป

2.3.2 ตัวสัญญาใช้เงิน

(1) ตัวสัญญาใช้เงินภายในประเทศ

มาตรา 985 วรรคแรก บัญญัติว่า "บทบัญญัติทั้งหลายในหมวด 2 ว่าด้วยตัวแลกเปลี่ยนดังกล่าวต่อไปนี้ ท่านให้ยกมาบังคับในเรื่องตัวสัญญาใช้เงินเพียงเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพแห่งตราสารชนิดนี้ คือ บทมาตรา 911, 913, 916, 917, 919, 920, 922 ถึง 926, 938 ถึง 947, 949, 950, 954 ถึง 959, 967 ถึง 971"

จากบทบัญญัติมาตรา 985 วรรคแรก จะเห็นว่า กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้หน้าบทบัญญัติเกี่ยวกับการทำคำคัดค้านตัวแลกเปลี่ยนมาใช้กับตัวสัญญาใช้เงินภายในประเทศแต่อย่างใด ดังนั้นตัวสัญญาใช้เงินภายในประเทศจึงไม่ต้องทำคำคัดค้านเมื่อตัวขาดความเชื่อถือ

อย่างไรก็ตาม อาจมีกรณียกเว้นที่ตัวสัญญาใช้เงินภายในประเทศต้องทำคำคัดค้านหากต้องด้วยเงื่อนไขตามที่มาตรา 986 วรรคสองกำหนดไว้ กล่าวคือ ตัวสัญญาใช้เงินซึ่งให้

ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งภายหลังได้เห็น ซึ่งจะต้องนำยื่นให้ผู้ออกตั๋วจครับรู้ภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ลงในตั๋วเงิน หากผู้ออกตั๋วบอกปิดไม่ยอมจครับรู้และลงวันที่ ผู้ทรงจะต้องทำคำคัดค้าน เป็นหลักฐานการไม่ยอมจครับรู้นั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 622/2498 ตั๋วสัญญาใช้เงินในประเทศซึ่งออกโดยมิได้ระบุเวลา ให้ใช้เงินนั้น ผู้ออกตั๋วต้องรับผิดชอบผู้ทรงโดยไม่ต้องยื่นให้รับรองหรือทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงิน

หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาฉบับดังกล่าว ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า "...การคัดค้าน นั้นเป็นแต่หลักฐานที่ต้องทำเมื่อตั๋วเงินขาดความเชื่อถือ อาจยกเว้นได้ตามมาตรา 965 และ มาตรา 974 ถ้าตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นเป็นตั๋วที่ออกมาแต่ต่างประเทศจึงจะต้องทำคำคัดค้านตาม มาตรา 985 วรรคสอง หรือตั๋วที่ออกโดยกำหนดชำระเงินในเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็น ซึ่งจะต้องยื่นให้จครับรู้ตามมาตรา 986 วรรคสองเท่านั้น ตั๋วเงินในคดีเป็นตั๋วในประเทศและ ไม่มีกำหนดเวลาใช้เงิน จึงไม่จำเป็นต้องยื่นตั๋วให้รับรู้อหรือคัดค้านตามมาตรา 986 วรรคสอง"

(2) ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกมาแต่ต่างประเทศ

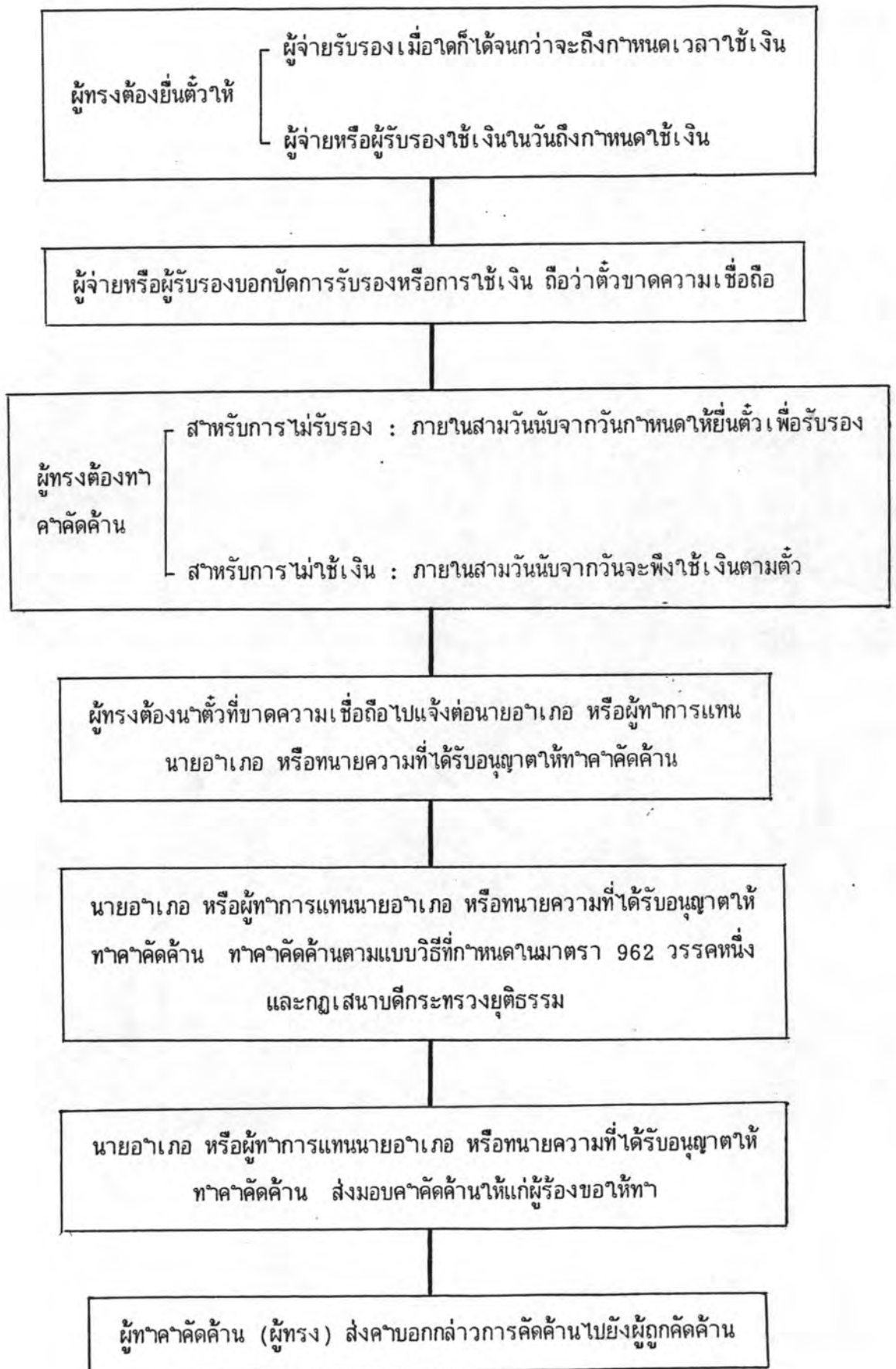
มาตรา 985 วรรคสอง บัญญัติว่า "ถ้าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกมาแต่ต่างประเทศ ท่านให้หน้าบทบัญญัติต่อไปนี้มาใช้บังคับด้วย คือบทมาตรา 960 ถึง 964, 973, 974"

จากบทบัญญัติมาตรา 985 วรรคสองจะเห็นว่า ในกรณีที่ เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกมา จากต่างประเทศขาดความเชื่อถือเพราะไม่ใช้เงิน ผู้ทรงตั๋วดังกล่าวต้องทำคำคัดค้านเพื่อเป็น หลักฐานด้วย

2.3.3 เช็ค

(1) เช็คภายในประเทศ

มาตรา 989 วรรคแรก บัญญัติว่า "บทบัญญัติทั้งหลายในหมวด 2 อันว่าด้วยตั๋วแลก เงินนี้จะกล่าวต่อไปนี้ ท่านให้ยกมาบังคับในเรื่อง เช็คเพียงเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพแห่งตราสาร ชนิดนี้ คือบทมาตรา 910, 914 ถึง 923, 925, 926, 938 ถึง 940, 945, 946, 959, 967, 971"

2.4.1 ประเภทของคำคัดค้าน

กฎหมายได้แยกประเภทของการทำคำคัดค้าน ดังนี้

(1) คำคัดค้านการไม่ใช้เงิน จะต้องทำในวันซึ่งจะพึงใช้เงินตามตัว หรือวันใดวันหนึ่งภายในสามวันต่อแต่นั้นไป ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 960 วรรคสอง

(2) คำคัดค้านการไม่รับรอง จะต้องทำภายในจำกัดเวลาที่กำหนดไว้เพื่อยื่นตัวเงินให้เขารับรอง หรือภายในสามวันต่อแต่นั้นไป ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 960 วรรคสาม ในการทำคำคัดค้านการไม่รับรองนี้ผู้ได้เฉพาะกรณีตัวแลกเงินเท่านั้น ส่วนตัวสัญญาใช้เงินและเช็คนั้น โดยสภาพของตัวทั้งสองประเภทแล้วไม่ต้องมีการยื่นให้รับรองตัว ดังนั้นการทำคำคัดค้านการไม่รับรองจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้*

(3) คำคัดค้านเมื่อเกิดกรณีตามมาตรา 959 ข) (2) คือผู้จ่ายตกเป็นคนล้มละลาย หรือผู้จ่ายงดเว้นการใช้หนี้แม้การงดเว้นการใช้หนี้จะมีได้มีคำพิพากษาเป็นหลักฐาน หรือผู้จ่ายถูกยึดทรัพย์และการยึดทรัพย์นั้นไร้ผล เช่นนี้ ผู้ทรงจะต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายมีโอกาสใช้เงินก่อนและถ้าผู้จ่ายไม่ยอมใช้เงิน ผู้ทรงก็ต้องทำคำคัดค้านดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 960 วรรคห้า

2.4.2 กำหนดเวลาทำคำคัดค้าน

(1) กำหนดเวลาทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงิน

มาตรา 960 วรรคสอง บัญญัติว่า "คำคัดค้านการไม่ใช้เงินต้องทำในวันซึ่งจะพึงใช้เงินตามตัวนั้น หรือวันใดวันหนึ่งภายในสามวันต่อแต่นั้นไป"

คำคัดค้านการไม่ใช้เงินจะต้องทำในวันที่จะพึงใช้เงินตามตัวนั้น กล่าวคือตามมาตรา

*โปรดดูรายละเอียดเรื่องการทำคำคัดค้านการไม่รับรอง ในหน้า 12

941 ซึ่งวางหลักว่าเมื่อถึงกำหนดชำระเงินตามมาตรา 913* ผู้ทรงต้องนำตัวไปยื่นให้ชำระเงินในวันถึงกำหนดชำระเงินนั้น หากผู้จ่ายไม่ชำระเงิน ผู้ทรงทำคำคัดค้านได้ทันทีหรือวันใดวันหนึ่งภายในสามวันนับจากวันชำระเงินก็ได้

ตัวอย่างเช่น ตัวเงินฉบับหนึ่งกำหนดให้ชำระเงินในวันที่ 1 กันยายน ผู้ทรงต้องนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายชำระเงิน หากผู้จ่ายปฏิเสธไม่ยอมจ่ายเงิน ผู้ทรงก็ต้องทำคำคัดค้านในวันที่ 1 กันยายน ซึ่งเป็นวันจะพึงชำระเงินก็ได้ หรือจะทำคำคัดค้านภายในวันที่ 2, 3, 4 วันใดวันหนึ่ง ซึ่งเป็นวันที่อยู่ภายในกำหนดสามวันนับจากวันจะพึงชำระเงินก็ได้

(2) กำหนดเวลาทำคำคัดค้านการไม่รับรอง

มาตรา 960 วรรคสาม บัญญัติว่า "คำคัดค้านการไม่รับรองต้องทำภายในจำกัดเวลา

*วันถึงกำหนดของตัวแลกเงินและตัวสัญญาชำระเงินตามมาตรา 913 หมายถึง วันใดวันหนึ่งดังจะกล่าวต่อไปนี้

- (1) ในวันใดวันหนึ่งที่กำหนดไว้ หรือ
- (2) เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้นับแต่วันที่ลงในตัวนั้น หรือ
- (3) เมื่อทวงถาม หรือเมื่อได้เห็น หรือ
- (4) เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้นับแต่ได้เห็น

ส่วนในกรณีของเช็คนั้น วันถึงกำหนดตามเช็ค หมายถึง วันที่ออกเช็คตามมาตรา 988 (6) ซึ่งก็คือวันที่ลงในเช็ค มิใช่วันที่ผู้สั่งจ่ายเขียนเช็ค (คำพิพากษาฎีกาที่ 254/2503 และ 1017/2507) ส่วนกรณีตามมาตรา 990 เป็นเรื่องการสิ้นสิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรงโดยกำหนดว่าผู้ทรงเช็คต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ชำระเงินภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันออกเช็คหากเป็นเช็คให้ชำระเงินในเมืองเดียวกันกับที่ออกเช็ค หรือภายในกำหนดสามเดือนนับแต่วันออกเช็คหากเป็นเช็คให้ชำระเงินต่างเมืองกับที่ออกเช็ค มิฉะนั้นผู้ทรงจะสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง นอกจากนี้ มาตรา 991 (2) ยังได้กำหนดถึงสิทธิของธนาคารที่จะบอกปิดการไม่ชำระเงินว่าหากผู้ทรงเช็คยื่นเช็คให้ธนาคารใช้เงินเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาหกเดือนนับแต่วันออกเช็ค ธนาคารมีสิทธิที่จะบอกปิดไม่ชำระเงินให้ก็ได้

ซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยืมตัวเงินให้เขารับรอง หรือภายในสามวันต่อแต่นั้นไป"

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า คำคัดค้านการไม่รับรองจะต้องทำภายในจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยืมตัวให้ผู้จ่ายรับรอง หรือวันหนึ่งวันใดภายในสามวันนับจากวันที่กำหนดให้ยื่นตัวเพื่อรับรอง

สำหรับ "กำหนดเวลาการยืมตัวให้ผู้จ่ายรับรอง" นั้น ผู้เขียนขอแยกพิจารณาตามประเภทของตัวเงินดังนี้

(ก) กรณีตัวแลกเงิน กฎหมายได้วางหลักไว้ดังต่อไปนี้

"มาตรา 927 อันตัวแลกเงินนั้นจะนำไปยื่นแก่ผู้จ่าย ณ ที่อยู่ของผู้จ่ายเพื่อรับรองเมื่อไร ๆ ก็ได้จนกว่าจะถึงเวลากำหนดใช้เงิน และผู้ทรงจะเป็นผู้ยื่นหรือเพียงแต่ผู้ที่ได้ตัวนั้นไว้ในครอบครองจะเป็นผู้นำไปยื่นก็ได้

ในตัวแลกเงินนั้น ผู้ส่งจ่ายจะลงข้อกำหนดไว้ว่าให้ยื่นเพื่อรับรองโดยกำหนดเวลาจำกัดไว้ให้ยื่น หรือไม่กำหนดเวลาก็ได้

ผู้ส่งจ่ายจะห้ามการนำตัวแลกเงินยื่นเพื่อรับรองก็ได้ เว้นแต่ในกรณีที่เงินอันได้ออกสั่งให้ใช้เงินเฉพาะ ณ สถานที่อันใดอันมิใช่ภูมิลำเนาของผู้จ่าย หรือได้ออกสั่งให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็น

อนึ่ง ผู้ส่งจ่ายจะลงข้อกำหนดไว้ว่ายังมีให้นำตัวยื่นเพื่อรับรองก่อนถึงกำหนดวันใดวันหนึ่งก็ได้

ผู้สละหลักทุกคนจะลงข้อกำหนดไว้ว่า ให้ให้นำตัวเงินยื่นเพื่อรับรองโดยกำหนดเวลาจำกัดไว้ให้ยื่น หรือไม่กำหนดเวลาก็ได้ เว้นแต่ผู้ส่งจ่ายจะได้ห้ามการรับรอง"

"มาตรา 928 ผู้ทรงตัวแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลากำหนดอย่างไรอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็นนั้น ต้องนำตัวเงินยื่นเพื่อรับรองภายในหกเดือนนับแต่วันที่ลงตัวเงินหรือภายในเวลาช้าเร็วกว่านั้นตามแต่ผู้ส่งจ่ายจะได้ระบุไว้"

จากบทบัญญัติดังกล่าวทำให้ทราบถึงกำหนดเวลาในการยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง
ดังนี้

(1) การยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองนั้น จะยื่นเมื่อใดก็ได้ แต่จะต้องยื่นก่อนถึงกำหนดใช้เงินดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 927 วรรคแรก เว้นแต่ตัวจะมีข้อความให้ยื่นเพื่อรับรองโดยกำหนดเวลาอย่างอื่นตามมาตรา 927 วรรคสองและวรรคสี่

(2) ตามมาตรา 927 วรรคสอง เป็นกรณีที่ผู้ส่งจ่ายเป็นผู้กำหนดให้ยื่นตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง โดยจะกำหนดเวลาให้ยื่นหรือไม่กำหนดเวลาก็ได้ เช่นกำหนดว่า "ให้ยื่นตัวเพื่อรับรองภายใน 15 วันนับแต่วันออกตัว" ซึ่งต่างกับกรณีตามมาตรา 927 วรรคสี่ที่ผู้ส่งจ่ายอาจจะกำหนดว่าห้ามยื่นตัวให้รับรองก่อนถึงกำหนดวันใดวันหนึ่ง เช่นกำหนดว่า "ภายใน 15 วันนับแต่วันออกตัว ห้ามนำตัวยื่นเพื่อรับรอง"

(3) ตามมาตรา 927 วรรคสาม ผู้ส่งจ่ายอาจห้ามยื่นตัวเพื่อรับรองก็ได้ ทั้งนี้เพราะบางครั้งระหว่างผู้ส่งจ่ายกับผู้จ่ายมีข้อตกลงจ่ายเงินตามตัวกันมาเป็นทางค้าปกติจนไม่ต้องมีการรับรอง หรือผู้จ่ายเป็นผู้มีเครดิตดี การกำหนดให้ยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองเพื่อยืนยันหนี้สินจึงไม่ควรนำมาใช้ในกรณีนี้ ผู้ส่งจ่ายกับผู้จ่ายจึงมีข้อตกลงกันว่าเมื่อผู้ส่งจ่ายออกตัว ผู้ส่งจ่ายจะสั่งห้ามการยื่นตัวเพื่อรับรอง เว้นแต่ในกรณีที่ เป็นตัวแลกเงินที่ได้ออกคำสั่งให้ใช้เงินเฉพาะ ณ สถานที่อื่นซึ่งมิใช่ภูมิลำเนาของผู้จ่าย หรือในกรณีที่ เป็นตัวแลกเงินที่ออกคำสั่งให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็น ซึ่งผู้ส่งจ่ายจะสั่งห้ามยื่นตัวเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองไม่ได้

(4) ผู้สลักหลังทุกคนอาจลงข้อกำหนดว่า ให้ยื่นตัวยื่นให้ผู้จ่ายรับรองโดยจะกำหนดเวลาการยื่นไว้หรือไม่ก็ได้ตามมาตรา 927 วรรคสุดท้าย ทั้งนี้เพราะผู้สลักหลังแต่ละคนมีหน้าที่ต้องร่วมรับผิดชอบในความในตัวของเงินเช่นเดียวกับผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 914 ดังนั้นเมื่อผู้สลักหลังโอนตัวไป จึงอาจมีข้อกำหนดให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองเพื่อที่ผู้สลักหลังจะได้ทราบว่าตัวนั้นขาดการรับรองหรือไม่ แต่ผู้สลักหลังจะลงข้อกำหนดดังกล่าวไม่ได้หากผู้ส่งจ่ายได้ห้ามการรับรองไว้ในตัวนั้นแล้ว

(5) ในกรณีที่ เป็นตัวแลกเงินที่สั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดอย่างใดอย่าง

หนึ่งนับแต่ได้เห็นนั้น เช่น "ให้ใช้เงินเมื่อครบ 3 เดือนนับแต่วันที่ได้เห็น" ผู้ทรงต้องนำตัวยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง มิฉะนั้นก็จะไม่อาจเริ่มนับกำหนดเวลา 3 เดือนตามตัวได้ แต่เพราะไม่ได้กำหนดเวลาจากัดไว้ให้ยื่นตามมาตรา 927 ซึ่งผู้ทรงก็อาจยื่นให้รับรองเมื่อใดก็ได้โดยอาจเก็บไว้นานเกินไป ดังนั้น มาตรา 928 จึงบัญญัติจากัดเวลาที่ผู้ทรงต้องนำตัวดังกล่าวยื่นให้ผู้จ่ายรับรองภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ลงในตัว

(ข) กรณีตัวสัญญาใช้เงิน มาตรา 986 บัญญัติไว้ดังนี้

"ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินย่อมต้องผูกพันเป็นอย่างเดียวกันกับผู้รับรองตัวแลกเงิน

ตัวสัญญาใช้เงินซึ่งให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งภายหลังได้เห็นนั้น ต้องนำยื่นให้ผู้ออกตัวจครับรู้ภายในจากัดเวลาดังกำหนดไว้ในมาตรา 928 กำหนดเวลานี้ให้นับแต่วันจครับรู้ซึ่งลงลายมือชื่อผู้ออกตัว ถ้าผู้ออกตัวบอกัดไม่ยอมจครับรู้และลงวันไซ้ การที่เขาบอกัดเช่นนั้น ท่านว่าต้องทำให้เป็นหลักฐานขึ้นด้วยคำคัดค้าน และวันคัดค้านนั้นให้ถือเป็นวันเริ่มต้นในการนับกำหนดเวลาแต่ได้เห็น"

เมื่อผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินได้ออกตัวและลงลายมือชื่อในตัว และส่งมอบตัวนั้นให้แก่ผู้รับเงินแล้ว ผู้ออกตัวย่อมมีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบเพื่อความในตัวของตัวนั้นตามมาตรา 900 และมาตรา 982 ดังนั้นมาตรา 986 วรรคหนึ่งจึงได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบของผู้ออกตัวไว้โดยเฉพาะว่า ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินมีความรับผิดชอบเป็นอย่างเดียวกันกับผู้รับรองตัวแลกเงิน⁴ และเมื่อผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินต้องรับผิดชอบอย่างผู้รับรองตัวแลกเงินแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องยื่นตัวให้ผู้ออกตัวที่จะจ่ายเงินนั้นรับรองอีกครั้งหนึ่ง มาตรา 985 จึงบัญญัติรับรองหลักการนี้ว่าไม่นับบทบัญญัติเรื่องการรับรองตัวแลกเงินมาใช้ในการรับรองตัวสัญญาใช้เงิน*

ปัญหาอาจเกิดขึ้นในกรณีที่ตัวสัญญาใช้เงินเป็นตัวซึ่งระบุให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งภายหลังได้เห็น เช่น ระบุว่าให้ใช้เงินภายใน 15 วันนับแต่ได้เห็น ดังนี้ จะนับเวลาอย่างไร

*ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 622/2498

⁴ พจนานุกรม คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 181.

เพราะหากมีการรับรองก็ย่อมจะนับจากวันรับรอง มาตรา 986 วรรคสอง จึงได้บัญญัติเพื่อแก้ปัญหานี้ โดยกำหนดให้ผู้ทรงต่อนำยื่นให้ผู้ออกตั๋วจครับรู้แทนการยื่นให้ผู้จ่ายรับรองตัวแลกเงิน ซึ่งผู้ทรงต้องยื่นให้ผู้ออกตั๋วจควรรู้ ภายในจำกัดเวลาเดียวกับที่กำหนดไว้สำหรับการยื่นตัวแลกเงินให้รับรองตามมาตรา 928 คือภายในหกเดือนนับแต่วันที่ลงในตั๋วเงินหรือภายในกำหนดเวลาช้าเร็วกว่านั้นตามแต่ผู้สั่งจ่ายจะได้ระบุไว้ การจควรรู้ทำได้โดยผู้ออกตั๋วจขอความแสดงการรับทราบการยื่นตั๋วเงินลงลายมือชื่อผู้ออกตั๋ว ถ้าผู้ออกตั๋วบอกปิดไม่ยอมจครับรู้และลงวันไว้ ผู้ทรงต้องทาคำคัดค้านและนับวันถึงกำหนดใช้เงินตั้งแต่วันที่ทาคำคัดค้าน⁵

(ค) กรณีเช็ค เนื่องจากเช็คเป็นคำสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อได้เห็น ผู้ทรงจึงอาจนำเช็คไปยื่นให้ธนาคารใช้เงินโดยไม่ต้องให้ธนาคารรับรองก่อน ฉะนั้น ในเรื่องเช็คจึงมีการยื่นให้รับรองอย่างตัวแลกเงินไม่ได้ อย่างไรก็ตาม หากผู้ทรงต้องการให้เกิดความมั่นใจว่าเมื่อเช็คฉบับนั้นถึงกำหนดแล้ว จะมีเงินจ่ายอย่างแน่นอน ผู้ทรงก็อาจนำเช็คฉบับนั้นไปยื่นให้ธนาคารรับรองโดยให้ธนาคารลงลายมือชื่อในเช็คและเขียนข้อความว่า "ใช้ได้" หรือ "ใช้เงินได้" หรือคำใด ๆ อันแสดงผลอย่างเดียวกัน ซึ่งในกรณีเช่นนี้มาตรา 993 วางหลักว่าธนาคารต้องผูกพันในฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นในอันที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงตามเช็คนั้น อย่างไรก็ตาม มีข้อพึงสังเกตว่า แม้การระบุข้อความดังกล่าวจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะให้ธนาคารเข้ารับผิดชอบในเช็ค แต่มาตรา 993 วรรคสอง ใช้คำว่า "ลงข้อความรับรอง" ซึ่งแปลมาจากคำว่า "certify" ไม่ใช่ "accept" ตามมาตรา 927 ดังนั้นข้อความที่ธนาคารรับรองตามมาตรา 993 จึงไม่ใช่การรับรองอย่างตัวแลกเงินดังที่กล่าวไว้ในมาตรา 927 แต่อย่างใด⁶

หากจะกล่าวโดยสรุปถึงกำหนดเวลาทาคำคัดค้านเมื่อตั๋วเงินขาดความเชื่อถือแล้วสามารถสรุปได้ดังนี้

⁵ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัดและตั๋วเงิน พิมพ์ครั้งที่ 17 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2533), หน้า 122.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 131-132.

(1) กำหนดเวลาทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินของตัวแลกเงินทั้งตัวในประเทศ และ ตัวที่ออกมาจากต่างประเทศ ตัวสัญญาใช้เงินที่ออกมาจากต่างประเทศ และเช็คที่ออกมาจากต่างประเทศ ผู้ทรงจะต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรองใช้เงิน หากได้รับการปฏิเสธผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านภายในสามวันนับจากวันซึ่งจะพึงใช้เงินตามตัวแต่ได้รับการปฏิเสธ

(2) กำหนดเวลาทำคำคัดค้านการไม่รับรอง

- กรณีตัวแลกเงิน : ต้องทำคำคัดค้านภายในกำหนดเวลาซึ่งกำหนดไว้ เพื่อการยื่นตัวให้รับรอง หรือภายในสามวันนับจากวันที่กำหนดให้ยื่นตัวเพื่อรับรอง ดังนี้

- ในกรณีที่ตัวมิได้ลงข้อความกำหนดว่าต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองเมื่อใด ผู้ทรงยอมจะยื่นตัวให้รับรองเมื่อใดก็ได้ก่อนถึงกำหนดวันใช้เงิน ดังนั้น เมื่อผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง แต่ได้รับการปฏิเสธ ผู้ทรงจะต้องทำคำคัดค้านภายในสามวันนับจากวันที่ยื่นตัวให้รับรองแต่ได้รับการปฏิเสธ

- ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดให้หน้าตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองภายในกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือ ในกรณีที่ผู้สลักหลังกำหนดให้หน้าตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองภายในกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่ง กำหนดเวลาการยื่นตัวก็จะเป็นไปตามที่ผู้สั่งจ่าย หรือผู้สลักหลังกำหนดไว้ ดังนั้น เมื่อผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองแต่ได้รับการปฏิเสธ ผู้ทรงจะต้องทำคำคัดค้านภายในสามวันนับจากวันที่ยื่นตัวนั้นให้รับรองแต่ได้รับการปฏิเสธ

- ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายสั่งห้ามยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้ทรงก็ไม่จำเป็นต้องยื่นตัวให้รับรอง การทำคำคัดค้านการไม่รับรองตัวดังกล่าวจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้

- กรณีตัวสัญญาใช้เงิน : เมื่อผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินมีความผูกพันเป็นอย่างเดียวกับผู้รับรองตัวแลกเงิน การยื่นตัวเพื่อให้รับรองว่าจะใช้เงินจึงไม่จำเป็นต้องมีเหมือนตัวแลกเงิน แต่เพื่อประโยชน์ในการจะนับวันถึงกำหนดของตัวสัญญาใช้เงินชนิดให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งภายหลังได้เห็น ผู้ทรงจึงต้องนำตัวยื่นเพื่อให้ผู้ออกตัวจดรับรู้ภายในหกเดือนนับแต่วันที่ลงในตัวเงินหรือตามแต่ผู้สั่งจ่ายจะระบุ หากผู้ออกตัวบอกปิดไม่ยอมจดรับรู้ ผู้ทรงก็ต้องทำคำคัดค้านภายในสามวันนับแต่วันที่ยื่นตัวให้ผู้ออกตัวจดรับรู้แต่ได้รับการบอกปิดไม่จดรับรู้

- กรณีเช็ค : ด้วยเหตุที่เช็คเป็นคำสั่งให้จ่ายเงินเมื่อได้เห็น จึงมีการยื่นให้รับรองเช็คอย่างตัวแลกเงินไม่ได้ การทำคำคัดค้านการไม่รับรองเช็คจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้

2.4.3 เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำคัดค้าน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 961 ที่ได้ประกาศใช้ในปีพุทธศักราช 2467 บัญญัติว่า "คำคัดค้านนั้น ให้กรรมการอำเภอ ถ้าผู้ทำการแทนกรรมการอำเภอเป็นผู้ทำในเมื่อผู้ทรงตัวแลกเงินยื่นคำร้องขอ"

ผู้มีหน้าที่ทำคำคัดค้านเมื่อตัวเงินขาดความเชื่อถือ คือ กรรมการอำเภอและผู้ทำการแทนกรรมการอำเภอเท่านั้น ต่อมาในระหว่างที่ดำเนินการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ซึ่งได้มีการส่งร่างกฎหมายใหม่ให้สถานทูตอังกฤษพิจารณาให้ความเห็น สถานทูตอังกฤษเกรงว่าจะเกิดปัญหาการปฏิบัติงานไม่ได้ผล เนื่องจากอำเภอมุ่งานมาก ประกอบกับนายอำเภอไม่ค่อยรู้ภาษาอังกฤษ⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 961 ที่ได้ประกาศใช้ในปีพุทธศักราช 2472 จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นดังนี้

มาตรา 961 บัญญัติว่า "คำคัดค้านนั้นให้นายอำเภอ หรือผู้ทำการแทนนายอำเภอ หรือทนายความผู้ได้รับอนุญาตเพื่อการนี้เป็นผู้ทำ

เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจออกกฎข้อบังคับ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการออกใบอนุญาตและการทำคำคัดค้าน รวมทั้งกำหนดอัตราค่าฤชาธรรมเนียมอันเกี่ยวกับการนี้"

จากบทบัญญัติดังกล่าว บุคคลที่มีหน้าที่ทำคำคัดค้าน ได้แก่

- (1) นายอำเภอ หรือผู้ทำการแทนนายอำเภอ หรือ
- (2) ทนายความผู้ได้รับอนุญาตคนใดคนหนึ่ง

นายอำเภอ หรือผู้ทำการแทนนายอำเภอ เป็นผู้ที่มีหน้าที่ทำคำคัดค้านได้โดยตำแหน่ง กล่าวคือ ใครเป็นนายอำเภอ หรือผู้ทำการแทนนายอำเภอก็เป็นเจ้าหน้าที่ทำคำคัดค้านได้โดย

⁷เฉลิม ยงบุญเกิด, ตัวแลกเงิน (พระนคร: 2509), หน้า 184.

ไม่ต้องขออนุญาตหรือแต่งตั้งอีก ส่วนนายความต้อง เป็นนายผู้ได้รับอนุญาตให้ทำคำคัดค้าน
ตัวเงินได้ ไม่ใช่ทนายความทุกคน

ระเบียบที่จะกำหนดวิธีการให้ทนายความขออนุญาตเป็นผู้ทำคำคัดค้าน ระเบียบวิธีทำ
คำคัดค้าน ตลอดจนการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมมาขออนุญาต หรือค่าธรรมเนียมในการทำคำ
คัดค้านนั้น กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ซึ่งในปัจจุบันก็คือ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471 ได้มีการออกกฎ
เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมฉบับที่ 67 ออกตามความในมาตรา 961 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์*มาใช้บังคับ**

ในกรณีที่ทนายความคนใดประสงค์จะขอรับอนุญาตเป็นผู้ทำคำคัดค้าน ก็จะต้องยื่นคำ
ขอรับอนุญาตต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ โดยใช้แบบ 1 ก. ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2 ของ
กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม และเมื่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์อนุญาตให้ทนายความนั้นเป็น
ผู้ทำคำคัดค้านตัวเงินแล้ว ก็จะออกใบอนุญาตให้เป็นผู้ทำคำคัดค้าน โดยใช้แบบ 1 ข. ตามที่
กำหนดไว้ในกฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมข้อ 4***

2.4.4 แบบและวิธีการทำคำคัดค้าน

ในเรื่องแบบและวิธีการทำคำคัดค้านนั้น มาตรา 962 วรรคแรกได้บัญญัติไว้ดังนี้

"ในคำคัดค้านนั้นนอกจากชื่อ ตำแหน่งและลายมือชื่อของผู้ทำ ต้องมีสำเนาตัวเงินกับ
รายการสลักหลังทั้งหมดตรงถ้อยตรงคำกับระบุความตั้งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

*ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471

**โปรดดูรายละเอียดของกฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมในภาคผนวก ก.

***โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.

- (1) ชื่อ หรือยี่ห้อของบุคคลผู้คัดค้านและผู้ถูกคัดค้าน
- (2) มูล หรือเหตุที่ต้องทำคำคัดค้านตัวเงิน การทวงถามและคำตอบถ้ามี หรือข้อที่
ว่าหาตัวผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่พบ
- (3) ถ้ามีการรับรองหรือใช้เงินเพื่อแก้หน้า ให้แถลงในลักษณะแห่งการเข้าแก้หน้า
ทั้งชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับรองหรือผู้ใช้เงินเพื่อแก้หน้าและชื่อบุคคลซึ่งเขาแก้หน้านั้นด้วย
- (4) สถานที่และวันทำคำคัดค้าน"

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในการทำคำคัดค้านจะต้องมีรายละเอียดต่าง ๆ
ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม กฎที่ 67 ยังได้กำหนดแบบพิมพ์
คำคัดค้าน (แบบ 2) เป็น 3 แบบ* ดังนี้

- (1) แบบ 2 ก. สำหรับใช้เมื่อหาตัวฝ่ายที่ถูกคัดค้านไม่พบ (ในการไม่รับรอง
หรือไม่จรรู้)
- (2) แบบ 2 ข. สำหรับใช้เมื่อหาตัวฝ่ายที่ถูกคัดค้านไม่พบ (ในการไม่ใช้เงิน)
- (3) แบบ 2 ค. สำหรับใช้เมื่อพบตัวฝ่ายที่ถูกคัดค้าน

เมื่อผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองหรือยื่นตัวให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรองใช้เงินตามตัวแล้ว แต่
บุคคลดังกล่าวปฏิเสธการรับรองหรือการใช้เงินตามตัว ผู้ทรงต้องนำตัวไปแจ้งต่อนายอำเภอ
หรือผู้ทำการแทนนายอำเภอ หรือทนายความที่ได้รับอนุญาตให้ทำคำคัดค้าน ส่วนบุคคลดังกล่าวนี้
จะต้องนำตัวไปยื่นต่อผู้จ่ายหรือผู้รับรองให้รับรองหรือใช้เงินอีกครั้งหนึ่งหรือไม่นั้น กรณีนี้เป็น
ปัญหา ทั้งนี้เพราะมาตรา 961 หรือมาตรา 962 มิได้บัญญัติว่านายอำเภอหรือผู้ทำการแทน
นายอำเภอหรือทนายความที่ได้รับอนุญาตให้ทำคำคัดค้านจะต้องนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรอง
ทำการรับรองหรือใช้เงินอีกครั้งหนึ่ง แต่เมื่อได้พิจารณาข้อความในแบบ 2 ก., แบบ 2 ข.
และแบบ 2 ค. แห่งกฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมแล้ว จะเห็นว่ากฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม
กลับกำหนดให้ผู้คัดค้านจะต้องนำตัวไปยื่นต่อผู้จ่ายหรือผู้รับรองอีกครั้งหนึ่ง ปัญหาที่จะต้อง
พิจารณาในประเด็นนี้ ก็คือ การที่กฎหมายมิได้กำหนดให้ต้องยื่นตัวอีกครั้งหนึ่ง แต่กฎเสนาบดี

*โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.

กระทรวงยุติธรรมซึ่งออกตามความในมาตรา 961 กลับกำหนดต่างไปจากกฎหมายนั้น สามารถกระทำหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ถึงประเด็นดังกล่าวในบทที่ 4 และบทที่ 5 ต่อไป

ในกรณีที่ต้องทำคำคัดค้าน นายอำเภอ หรือผู้ทำการแทนนายอำเภอ หรือทนายความที่ได้รับอนุญาตให้ทำคำคัดค้านก็ต้องทำคำคัดค้านตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในมาตรา 962 วรรคแรก และกฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม กฎที่ 67 หลังจากนั้น ผู้ทำคำคัดค้านต้องส่งมอบคำคัดค้านให้แก่ผู้ร้องขอให้ทำ และผู้ทำคำคัดค้านจะต้องรับส่งคำบอกกล่าวการคัดค้านไปยังผู้ถูกคัดค้านที่บอกปิดการรับรองหรือปฏิเสธไม่ใช้เงิน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้คัดค้านดังกล่าวแก้ไขข้อกล่าวอ้างของผู้ร้องขอได้ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 962 วรรคสอง ดังนี้

(1) ในกรณีที่ทราบภูมิลำเนาของผู้ถูกคัดค้าน ก็ให้ผู้ทำคำคัดค้านส่งจดหมายลงทะเบียนไปรษณีย์ หรือส่งมอบไว้ ณ ภูมิลำเนาของผู้ถูกคัดค้านก็ได้

(2) ในกรณีที่ไม่ทราบภูมิลำเนาของผู้ถูกคัดค้าน ก็ให้ปิดสำเนาคำคัดค้านไว้ยังที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ ที่ว่าการอำเภอประจำท้องที่ที่ผู้ถูกคัดค้านมีถิ่นที่อยู่ครั้งสุดท้ายที่สุด

2.4.5 ผลของการไม่ทำคำคัดค้าน

มาตรา 914 วางหลักว่า ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังย่อมเป็นอันสัญญาว่า เมื่อได้มีการนำยื่นตัวโดยชอบแล้ว จะมีผู้รับรองและใช้เงินตามเนื้อความแห่งตัว แต่หากเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังก็จะใช้เงินให้แก่ผู้ทรงหรือผู้สลักหลังซึ่งต้องถูกบังคับใช้เงินตามตัวหากได้ทำถูกต้องตามวิธีการในข้อไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ซึ่งวิธีการดังกล่าวก็คือ การทำคำคัดค้าน เมื่อตัวเงินขาดความเชื่อถือ ดังนั้นเมื่อตัวเงินถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงมีหน้าที่นำตัวมายื่นเพื่อให้มีการใช้เงิน แต่หากไม่ได้รับการใช้เงินตามตัว ตัวเงินนั้นย่อมขาดความเชื่อถือ ผู้ทรงใช้สิทธิไต่เบี่ยเอาแก่บรรดาผู้ซึ่งได้ลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้นได้ โดยผู้ทรงจะต้องทำคำคัดค้านภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อเป็นหลักฐานว่าตัวขาดความเชื่อถือ

หากผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านภายในกำหนดเวลาดังกล่าว มาตรา 973 วรรคแรกและวรรคสอง บัญญัติไว้ดังนี้

"เมื่อกำหนดเวลาจำกัดซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ได้ล่วงหน้าแล้ว คือ

(1)

(2) กำหนดเวลาสำหรับทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงิน

(3)

ท่านว่าผู้ทรงยอมลี้หนีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่เหล่าผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย และ คู่สัญญาอื่น ๆ ผู้ต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ผู้รับรอง"

ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงินที่ออกมาจากต่างประเทศ และเช็คที่ออกมาจากต่างประเทศ ตามมาตรา 985 วรรคสอง และมาตรา 989 วรรคสอง ต่างก็อยู่ในบังคับมาตรานี้ กล่าวคือ หากจะพิจารณาจากข้อความในมาตรา 973(2) ประกอบกับวรรคสองแล้ว จะได้ว่า ความว่า เมื่อกำหนดเวลาสำหรับทำคำคัดค้านได้ล่วงหน้าแล้ว ผู้ทรงยอมลี้หนีสิทธิไล่เบี้ย แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับข้อความในตอนท้ายของมาตรา 914 แล้ว จะเห็นว่าการที่ผู้ทรงจะลี้หนีสิทธิไล่เบี้ยตามมาตรา 973(2) นี้ ไม่ใช่เพราะกำหนดเวลาทำคำคัดค้านล่วงหน้า แต่เป็นกรณีที่ผู้ทรงจะลี้หนีสิทธิไล่เบี้ย เพราะเหตุที่กำหนดเวลาการทำคำคัดค้านล่วงหน้าโดยผู้ทรงมิได้ทำคำคัดค้านตามมาตรา 960 ต่างหาก ฉะนั้นถ้าผู้ทรงได้ทำคำคัดค้านตามมาตรา 960 แล้ว แม้เวลาการทำคำคัดค้านจะล่วงพ้นไป ผู้ทรงยอมไม่ลี้หนีสิทธิไล่เบี้ยแต่อย่างใด^๘

กำหนดเวลาสำหรับทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินที่กล่าวไว้ในมาตรา 973(2) หมายถึงกำหนดเวลาต่อไปนี้*

(1) กำหนดเวลาสำหรับทำคำคัดค้านการไม่รับรอง : มาตรา 960 วรรคสาม บัญญัติว่า "คำคัดค้านการไม่รับรองต้องทำภายในจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวเงิน ให้เขารับรอง หรือภายในสามวันต่อแต่นั้นไป"

*ดูรายละเอียดเรื่องกำหนดเวลาทำคำคัดค้านในบทที่ 2 หัวข้อ 2.4.2

๘ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตัวเงิน, หน้า 140.

(2) กำหนดเวลาสำหรับทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงิน : มาตรา 960 วรรคสอง บัญญัติว่า "คำคัดค้านการไม่ใช้เงินต้องทำในวันซึ่งจะพึงใช้เงินตามตัวนั้น หรือวันใดวันหนึ่ง ภายในสามวันต่อแต่นั้นไป"

ดังนั้น เมื่อกำหนดเวลาสำหรับทำคำคัดค้านดังกล่าวข้างต้นล่วงพ้นไป มาตรา 973 วรรคสอง บัญญัติให้เป็นโทษแก่ผู้ทรงที่ไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวว่าให้สิ้นสิทธิไล่เบียดเอาแก่บุคคลซึ่งต้องรับผิด ได้แก่ ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง และคู่สัญญาอื่น ๆ ผู้ต้องรับผิด ซึ่งอาจเป็นผู้รับอาวัล ผู้สอดเข้าแก้หน้า ซึ่งผู้ทรงมีสิทธิไล่เบียดบุคคลดังกล่าวตามที่บัญญัติในมาตรา 959

เหตุที่ผู้รับรองยังคงต้องรับผิดอยู่นั้น ก็เพราะผู้รับรองเป็นลูกหนี้ชั้นต้นที่ต้องรับผิดต่อผู้ทรงตัวเงินโดยตรงตามคำรับรองของตนตามมาตรา 937 หากใช้บุคคลที่ต้องรับผิดเพราะผู้ทรงใช้สิทธิไล่เบียดตามมาตรา 959 ไม่ แต่มาตรา 967 วรรคแรก ก็บัญญัติให้ผู้รับรองต้องร่วมกับบุคคลที่ต้องรับผิดเพราะถูกไล่เบียดต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้ทรงด้วย เหตุนี้เพื่อไม่ให้สิ้นสงสัย มาตรา 973 วรรคสองจึงบัญญัติให้บุคคลที่ต้องรับผิดเพราะอาจถูกไล่เบียดเท่านั้นที่หลุดพ้นจากความรับผิดตามตัวเงิน ส่วนผู้รับรองคงต้องรับผิดตามเนื้อความแห่งคำรับรองของตนอยู่⁹

มีข้อพึงสังเกตว่า ในกรณีของตัวสัญญาใช้เงินที่ระบุให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่ง ภายหลังได้เห็น ซึ่งผู้ทรงต้องนำตัวไปยื่นให้ผู้ออกตัวจครับรู้ แต่หากผู้ออกตัวบอกปิดไม่ยอมจครับรู้ ผู้ทรงก็จะต้องทำคำคัดค้านตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 986 วรรคสองนั้น* หากผู้ทรงไม่ทำตามที่กฎหมายกำหนด กรณีจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพราะมาตรา 973 ใช้บังคับกับตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงินที่ออกมาจากต่างประเทศ และเช็คที่ออกมาจากต่างประเทศเท่านั้น มิได้ใช้บังคับกับตัวสัญญาใช้เงินในประเทศแต่อย่างใด

*ดูรายละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ 2.4.2 (2) (ข) หน้า 11

⁹อัมพร ๘ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตัวเงิน

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2532), หน้า 250.

ในเรื่องนี้ ไม่มีกฎหมายมาตราใดบัญญัติถึงผลของการที่ผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านการบอก บัดไม่ยอมจรรยาบัตรผู้สัญญาใช้เงินตามมาตรา 986 วรรคสองเลย แต่ท่านศาสตราจารย์เสนีย์ ปราโมช¹⁰ ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวว่า กรณีเช่นนี้ จะถือว่าผู้ทรงลั่นสิทธิไล่เบี้ยไม่ได้ โดยให้เหตุผลไว้ดังนี้ ".....ผลแห่งการที่ไม่คัดค้านให้ปรากฏเป็นหลักฐานว่าผู้ออกตั๋วไม่ยอม จรรยาบัตรได้แต่จะเป็นผลที่ว่าไม่มีอะไรเป็นหลักฐานว่าเขาบอกมัด คือถ้าเถียงกัน ผู้ออกตั๋วเถียง ได้ว่าเขามิได้บอกมัด หากแต่ผู้ทรงไม่นำตัวมาให้เขาจรรยาบัตรเอง ดังนั้นจะเชื่อข้างไหน ต้อง แล้วแต่ศาลจะฟังพยาน ซึ่งถ้าคัดค้านไว้เป็นหลักฐานทางการว่าผู้ออกตั๋วบอกมัด ศาลก็จะเชื่อ พยานหลักฐานทางการนั้น ไม่เชื่อผู้ออกตั๋ว....."

นอกจากกรณีตามมาตรา 914 และมาตรา 973 แล้ว มาตรา 924 ยังได้บัญญัติถึง สิทธิของผู้รับสลักหลังตั๋วเมื่อสิ้นเวลาการทำคำคัดค้าน กับสิทธิของผู้รับสลักหลังตั๋วที่ได้มีการทำ คำคัดค้านแล้ว ดังนี้

มาตรา 924 บัญญัติว่า "ถ้าตั๋วแลกเงินสลักหลังต่อเมื่อสิ้นเวลาเพื่อคัดค้านการไม่ รับรองหรือการไม่ใช้เงินนั้นแล้วไซ้ ท่านว่าผู้รับสลักหลังยอมได้ไปซึ่งสิทธิแห่งการรับรองตาม แต่มีต่อผู้จ่ายกับสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บรรดาผู้ซึ่งสลักหลังตั๋วเงินนั้นภายหลังที่สิ้น เวลาเช่นนั้น

แต่ถ้าตั๋วเงินนั้นได้มีคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงินมาแต่ก่อนสลักหลังแล้ว ไซ้ ท่านว่าผู้รับสลักหลังยอมได้ไปแต่เพียงสิทธิของผู้ซึ่งสลักหลังให้แก่ตนเองต่อผู้รับรองต่อ ผู้สั่งจ่าย และต่อบรรดาผู้ซึ่งสลักหลังตั๋วเงินนั้นมาก่อนย้อนขึ้นไปจนถึงเวลาคัดค้านเท่านั้น"

บทบัญญัติมาตรา 924 นี้ ไซ้กับตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงินเท่านั้น แต่จะไม่ใช้ กับเช็ค ซึ่งผู้เขียนขอแยกพิจารณาบทบัญญัตินี้ดังกล่าวออกเป็น 2 กรณีดังนี้

(1) ในกรณีที่ยื่นตัวแล้ว ผู้จ่ายไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน และผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้าน ก่อนสลักหลังตั๋วเงินนั้นต่อไป (มาตรา 924 วรรคแรก)

¹⁰ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตั๋วเงิน, หน้า 157-158.

ตามหลักกฎหมายตัวเงินที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า เมื่อผู้จ่ายปฏิเสธการรับรอง หรือใช้เงิน ผู้ทรงต้องทำให้ถูกต้องตามวิธีการตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 914 ซึ่งก็คือต้องทำค่า คัดค้านภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นผู้ทรงย่อมลี้หนีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย หรือคู่สัญญาคนอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ผู้รับรองตามมาตรา 973 แต่หากได้มีการ โอนตัวที่ไม่ได้มีการทำค่าคัดค้านนั้นต่อไปอีก ผู้สลักหลังภายหลังกำหนดเวลาที่ต้องทำค่าคัดค้าน นั้นจะต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลัง (ผู้ทรง) ที่ได้รับโอนตัวนั้นไว้

ตัวอย่างเช่น แดงออกตั๋วแลกเงินสั่งจ่ายให้จ่ายเงินแก่ขาว ขาวสลักหลังให้เขียว เมื่อตั๋วถึงกำหนดเวลาการชำระเงิน ค่าปฏิเสธไม่ยอมมาใช้เงินตามตัว และทั้งเขียวก็ไม่ได้ทำ ค่าคัดค้านภายในกำหนด (มาตรา 960) จนพ้นเวลาทำค่าคัดค้านแล้ว ต่อมาเขียวได้สลักหลัง ตัวให้เหลือง เหลืองสลักหลังต่อให้ชมพู ดังนี้ ชมพูซึ่งเป็นผู้ทรงตัวมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากเขียว และเหลืองได้ เพราะเขียวและเหลืองเป็นผู้ที่สลักหลังโอนตัวเมื่อภายหลังที่สิ้นกำหนดเวลาทำ ค่าคัดค้านแล้ว (มาตรา 924 วรรคแรก) นอกจากนี้ ชมพูก็มีสิทธิไล่เบี้ยจากค่าผู้รับรองได้อีก ด้วย ถ้าหากว่าตัวฉบับนั้นค่าได้ลงลายมือชื่อรับรองไว้ (มาตรา 937 มาตรา 973 ประกอบกับ มาตรา 924 วรรคแรก) แต่ถ้าค่าผู้จ่ายไม่ลงชื่อรับรองไว้ ชมพูจะเรียกให้ชำระไม่ได้ เพราะผู้จ่ายยังไม่มีลายมือชื่อในตัวเงิน (มาตรา 900 วรรคแรก) ชมพูไม่มีสิทธิไล่เบี้ยจาก แดงและขาวเลย แดงและขาวหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตัวฉบับนั้น เพราะการไม่ทำค่าคัดค้าน ไว้ (มาตรา 973 ประกอบกับมาตรา 914)

การที่แดง (ผู้สั่งจ่าย) และขาว (ผู้สลักหลัง) ได้ลงลายมือชื่อไว้ก่อนเวลาการทำ ค่าคัดค้านเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบก็โดยเหตุผลที่ว่าผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังเหล่านั้นย่อมเป็น อันสัญญาว่าจะมีผู้ชำระเงินให้เมื่อตั๋วถึงกำหนด จึงเป็นหน้าที่ของผู้ทรงที่จะต้องนำตัวนั้นไปขึ้นเงิน เมื่อตั๋วถึงกำหนด หากขึ้นเงินไม่ได้ย่อมได้ชื่อว่าตัวนั้นขาดความเชื่อถือ ซึ่งผู้ทรงมีหน้าที่ต้องทำ ค่าคัดค้านไว้ เมื่อไม่ทำค่าคัดค้านให้เป็นหลักฐานไว้ว่าตัวขาดความเชื่อถือแล้ว ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังเหล่านั้นจึงเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ¹¹

¹¹ พูทธรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 122-123.

(2) ในกรณีที่ยื่นตัวแล้ว ผู้จ่ายไม่รับรองหรือไม่ชำระเงิน แต่ผู้ทรงได้ทำคำคัดค้านไว้ ก่อนสลักหลังตัวเงินต่อไป (มาตรา 924 วรรคสอง)

เมื่อผู้จ่ายปฏิเสธการรับรองหรือชำระเงินและผู้ทรงได้ทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ชำระเงินแล้ว ผู้ทรงย่อมมีสิทธิไล่เบียดเอากับคู่สัญญาคนก่อน ๆ หรือผู้สลักหลังคนก่อน ๆ ที่ได้ลงลายมือชื่อไว้ในตัวก่อนที่จะมีการคัดค้านได้ แต่สำหรับคู่สัญญาที่อยู่หลังจากการทำคำคัดค้านแล้ว ผู้ทรงจะไล่เบียดไม่ได้ เพราะหลังจากทำคำคัดค้านแล้ว ตัวเงินนั้นย่อมมีลักษณะอันจะเปลี่ยนมือแล้วจึงโอนกันอย่างตัวเงินต่อไปไม่ได้ หากเอาตัวนั้นมาสลักหลังโอน ก็เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องอย่างสามัญเท่านั้น ผู้รับโอนจึงได้แต่สิทธิของผู้โอนที่มีตามตัว จะไม่ได้สิทธิมาในฐานะเป็นผู้รับสลักหลังเหมือนกรณีปกติ

ตัวอย่างเช่น แดงออกตั๋วแลกเงินสั่งจ่ายให้จ่ายเงินแก่ขาว ขาวสลักหลังให้เขียว เขียวนำตัวไปยื่นให้ดำรับรอง แต่ดำไม่รับรองหรือหากดำรับรองแล้ว แต่เมื่อตัวถึงกำหนดค่าไม่ชำระเงิน เขียวได้ทำคำคัดค้านโดยถูกต้อง หลังจากนั้นเขียวสลักหลังตัวให้เหลือง เหลืองสลักหลังให้ชมพู ดังนี้ ชมพูมีสิทธิไล่เบียดเอาจากแดงผู้สั่งจ่ายและเอาจากขาวผู้สลักหลังได้ เพราะเป็นคู่สัญญาก่อนที่ได้มีการทำคำคัดค้าน และหากดำเป็นผู้รับรองตัวนั้นแล้ว ชมพูก็มีสิทธิไล่เบียดจากดำในฐานะผู้รับรอง (มาตรา 937) ได้ด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ชมพูไม่มีสิทธิไล่เบียดเอาจากเขียวและเหลืองเลย เพราะเป็นผู้สลักหลังหลังจากการทำคำคัดค้านแล้ว ซึ่งการที่ชมพูไล่เบียดเอาจากเขียวและเหลืองไม่ได้เป็นการไล่เบียดกันตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน ซึ่งมาตรา 924 บัญญัติไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ชมพูก็อาจจะทำการฟ้องร้องเขียวผู้โอน (ผู้สลักหลัง) ได้ โดยอาศัยมูลหนี้เดิมที่มีอยู่ระหว่างผู้รับโอนกับผู้โอน

เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว อาจสรุปถึงผลของการสลักหลังตั๋วแลกเงินเมื่อตั๋วแลกเงินฉบับนั้นขาดความเชื่อถือแล้วได้ว่า

(1) เมื่อผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้าน หรือทำคำคัดค้านแล้ว ตัวเงินฉบับนั้นก็สิ้นลักษณะอัน

จะเปลี่ยนมือได้ คือ ไม่สามารถโอนกันได้อย่างตัวเงินต่อไป หากมีการโอนก็โอนกันไปได้
 อย่างหนี้ธรรมดาเท่านั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อตัวเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่มีการ
 รับรองหรือไม่มีการจ่ายเงินจนต้องทาคำค้ำค้ำแล้ว ตัวเงินนั้นก็สิ้นลักษณะอันจะเปลี่ยนมือ
 หรือโอนกันได้อย่างตัวเงินแล้ว ฉะนั้น มาตรา 924 วรรคสอง จึงใช้คำว่า "ผู้รับสลักหลังได้
 ไปแต่สิทธิของผู้สลักหลังให้แก่ตน" อันหมายความว่า ไม่ได้สิทธิตามตัวเหมือนผู้รับสลักหลัง
 ธรรมดาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 920 วรรคแรก

(2) ตามมาตรา 924 นี้ กรณีไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็ตาม ผู้จ่ายหากได้ลงลายมือ
 ชื่อรับรองว่าจะใช้เงินตามตัว เมื่อตัวถึงกำหนด ผู้จ่ายซึ่งเป็นผู้รับรองนั้นย่อมต้องรับผิดชอบ
 โอนเสมอ เพราะเป็นลูกหนี้ชั้นต้น ส่วนผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังนั้น แยกกันตรงกำหนดเวลาทำ
 คำค้ำค้ำ ถ้าไม่มีคำค้ำค้ำ ผู้ทรงยอมไต่เบี่ย่อนเอาที่คู่สัญญาคนก่อน ๆ ก่อนกำหนดเวลา
 ทาคำค้ำค้ำขึ้นไปไม่ได้ ได้แต่เรียกร้องเอาจากคู่สัญญาที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลังกำหนดการทำ
 คำค้ำค้ำนั้น เพราะเข้ามาโดยรู้ข้อผูกพันเช่นนั้นอยู่แล้ว ถ้ามีคำค้ำค้ำแล้ว ผู้ทรงไต่เบี่ยเอ
 ได้จากคู่สัญญาก่อนเวลาทาคำค้ำค้ำได้ แต่จะไต่เบี่ยเอจากคู่สัญญาที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลัง
 การทาคำค้ำค้ำไม่ได้¹²

สำหรับอายุความที่ผู้ทรงตัวเงินจะฟ้องผู้สลักหลังและผู้ส่งจ่ายนั้น มาตรา 1002
 กำหนดว่า ต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้ลงในคำค้ำค้ำซึ่งได้ทำขึ้นภายในเวลาอันถูกต้อง
 ตามที่มาตรา 960 กำหนดไว้

2.4.6 เหตุจำเป็นที่ไม่สามารถทาคำค้ำค้ำได้

มาตรา 974 บัญญัติว่า "การยื่นตัวแลกเงินก็ดี การทาคำค้ำค้ำก็ดี ถ้ามีเหตุจำเป็น
 อันมิอาจก้าวล่วงเสียได้มาขัดขวางมิให้ทำได้ภายในกำหนดเวลาจำกัดสำหรับการนั้นไซ้ ท่าน
 ให้ยึดกำหนดเวลาออกไปอีกได้"

¹²เรื่องเดียวกัน, หน้า 123-124.

เหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ตั้งว่ามานั้น ผู้ทรงต้องบอกกล่าวแก่ผู้สลักหลังคน ถัดตนขึ้นไปโดยไม่ชักช้า และคำบอกกล่าวนั้นต้องเขียนระบุลงในตัวเงิน หรือใบประจำต่อ ต้อง ลงวันและลงลายมือชื่อของผู้ทรง การอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวนี้ ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติมาตรา 963

เมื่อเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้สิ้นสุดลงแล้ว ผู้ทรงต้องยื่นตัวเงินให้เขา รับรองหรือใช้เงินโดยไม่ชักช้า และถ้าจำเป็นก็ทำคำคัดค้านขึ้น

ถ้าเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้นั้น ยังคงมีอยู่ต่อไปจนเป็นเวลากว่าสามสัปดาห์ ภายหลังตัวเงินถึงกำหนดชำระ ท่านว่าจะใช้สิทธิไล่เบี้ยก็ได้และถ้า เช่นนั้นการยื่นตัวเงินก็ดี การ ทำคำคัดค้านก็ดี เป็นอันไม่จำเป็นต้องทำ

ในส่วนตัวเงินชนิดที่ให้อำนาจให้ใช้เงินเมื่อได้เห็นหรือให้ใช้เงินในระยะเวลาอย่างหนึ่งอย่างใด ภายหลังได้เห็นนั้น กำหนดสามสัปดาห์เช่นว่ามานี้ ท่านให้นับแต่วันที่ผู้ทรงได้ให้คำบอกกล่าว เหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ให้แก่ผู้สลักหลัง ถัดตนขึ้นไป และถึงแม้ว่าจะเป็นการก่อนล่วง กำหนดเวลายื่นตัวเงิน ก็ให้นับเช่นนั้น"

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 และมาตรา 212 เมื่อมีเหตุขัดข้อง ทำให้เจ้าหนี้มิอาจใช้สิทธิในการรับชำระหนี้ได้ กฎหมายยกให้เป็นคู่แข่งเจ้าหนี้ จะเอาผิดแก่ เจ้าหนี้ไม่ได้ ซึ่งตามมาตรา 974 วรรคแรก ก็บัญญัติในทำนองเดียวกัน¹³ กล่าวคือ เมื่อถึง กำหนดเวลายื่นตัวเงินให้รับรองหรือให้ใช้เงิน หรือกำหนดเวลาที่ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการ ไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ซึ่งจะต้องทำการยื่นตัวหรือทำคำคัดค้านตามวันเวลานั้น แต่กลับมีเหตุ จำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้เกิดขึ้น ก็ให้ขยายเวลาทำการยื่นตัวหรือทำคำคัดค้านออกไปได้

อย่างไรจึงจะถือเป็นเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และ ตัวผู้ทรง ถ้าเหตุนั้นผู้ทรงมิอาจก้าวล่วงเสียได้ คือ ผู้ทรงไม่สามารถห้ามมิให้เหตุที่ขัดขวางไม่ ให้ทำกิจตามกำหนดเกิดขึ้นได้ เหตุนั้นเรียกว่า "เหตุจำเป็น" ตัวอย่างเช่น น้ำท่วมทางรถไฟ

¹³ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตัวเงิน, หน้า 142.

รถไฟต้องหยุดเดินรถ หรือ ผู้ทรงป่วยหนักโดยกระทันหันมายืนตัวไม่ได้ ดังนี้เป็นต้น¹⁴ ส่วน
อย่างไรจะถือว่าเป็นเหตุจำเป็นหรือไม่นั้น กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ จึงต้องให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัย
ชี้ขาด¹⁵

เมื่อมีเหตุจำเป็นเกิดขึ้น จะทำให้ผู้ทรงไม่สามารถยืนตัวให้รับรองหรือให้ใช้เงิน
หรือไม่สามารถทำค่าคัดค้านได้ตามเวลาที่กฎหมายกำหนด มาตรา 974 วรรคสองกำหนดให้
ผู้ทรงต้องปฏิบัติดังนี้

- (1) บอกกล่าวแก่ผู้สลับหลังคนถัดตนขึ้นไปถึงเหตุจำเป็นดังกล่าว
- (2) เขียนระบุเหตุจำเป็นลงในตั๋วเงินหรือใบประจำต่อ พร้อมทั้งลงวันที่และ
ลงลายมือชื่อของผู้ทรงไว้
- (3) ดำเนินการตามมาตรา 963 คือ
 - ก. ผู้ทรงต้องบอกกล่าวผู้ส่งจ่ายให้ทราบ
 - ข. ผู้สลับหลังที่ได้รับคำบอกกล่าวจากผู้ทรง ต้องบอกกันต่อขึ้นไปจนสุดสาย

ตามมาตรา 974 วรรคสาม เมื่อเหตุจำเป็นหมดไป ผู้ทรงต้องจัดการนำตัวไปให้
ผู้จ่ายรับรอง ถ้าเขาไม่รับรองก็ต้องทำค่าคัดค้าน หรือต้องนำตัวไปให้เขาใช้เงิน ถ้าเขา
ไม่ใช้เงินก็ต้องทำค่าคัดค้าน หรือต้องทำค่าคัดค้านทันทีในกรณีที่ค้างการทำการค่าคัดค้านอยู่

ภายหลังจากที่ผู้ทรงได้บอกไปยังผู้สลับหลังคนถัดตนขึ้นไปและได้ทำการบันทึกเหตุจำเป็น
ลงในตั๋วและบอกไปยังผู้ส่งจ่ายแล้ว แต่เหตุจำเป็นนั้นมีอยู่นานเกินกว่าสามสิบวันภายหลังตั๋วเงิน
ถึงกำหนดใช้เงิน หากจะให้ดำเนินการต่าง ๆ ตามแบบตั๋วเงินอีก ก็จะทำให้ชกช้า ไม่เกิด
ประโยชน์อะไรเลย กฎหมายจึงจัดให้เป็นทางลัดว่าให้ผู้ทรงใช้สิทธิไล่เบี้ยได้เลย เมื่อไม่มีใคร
ใช้เงินให้ ผู้ทรงก็ใช้สิทธิไล่เบี้ยได้เหมือนหนึ่งว่าได้ทำค่าคัดค้านไว้แล้ว และถ้าผู้สลับหลังคนใด

¹⁴ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน, หน้า 208.

¹⁵ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3
ว่าด้วยตั๋วเงิน, หน้า 143.

ใช้เงินไปแทนก็อาจไล่เบี้ยต่อคนที่รับผิดชอบได้อีกตามหลักในเรื่องการใช้สิทธิไล่เบี้ยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น¹⁶

สำหรับตัวเงินชนิดที่ให้อำนาจใช้เงินเมื่อได้เห็น หรือใช้เงินในระยะเวลาอย่างหนึ่งอย่างใดภายหลังได้เห็น ซึ่งผู้ทรงมีหน้าที่ต้องนำตัวเงินไปให้เพื่อให้เห็นและรับรองตามมาตรา 913 (3) (4), 943, 944, 928 เมื่อมีเหตุจำเป็นไม่สามารถยื่นตัวให้ผู้จ่ายเห็นและรับรองได้ ก็ไม่มีทางที่ตัวจะถึงกำหนดใช้เงิน กำหนดสามสิบวันภายหลังวันตัวถึงกำหนดตามวรรคสี่ ก็ไม่มีทางใช้บังคับได้ เหตุนี้มาตรา 974 วรรคห้า จึงกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ส่งคำบอกกล่าวเหตุจำเป็นแก่ผู้สลักหลังคนถัดขึ้นไปตามวรรคสองมาใช้บังคับ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการก่อนล่วงกำหนดเวลายื่นตัวเงินก็ให้นับเช่นนั้น¹⁷

2.4.7 หน้าที่ของผู้ทรงและผู้สลักหลังเมื่อทำคำคัดค้านแล้ว

เมื่อผู้ทรงนำตัวไปยื่นต่อผู้จ่ายและผู้จ่ายบอกปิดไม่ยอมมาใช้เงินแล้ว นอกจากผู้ทรงจะมีหน้าที่ทำคำคัดค้านแล้ว มาตรา 963 วรรคแรกยังกำหนดให้ผู้ทรงมีหน้าที่อีกประการหนึ่งคือ หน้าที่ส่งคำบอกกล่าวการที่ผู้จ่ายไม่ยอมรับหรือไม่ยอมมาใช้เงินนั้นให้แก่บุคคล 2 คน คือ

- (1) ผู้สลักหลังถัดตนขึ้นไป กับ
- (2) ผู้สั่งจ่าย

การทำคำคัดค้าน ก็เพื่อสอบถามหลักฐานเบื้องต้นก่อนไล่เบี้ย ส่วนการบอกกล่าวก็มุ่งหมายให้บรรดาผู้ที่จะต้องรับผิดชอบว่าตัวเงินขาดความเชื่อถือแล้ว เพื่อที่บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นจะได้เตรียมเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในตัวเงินมาใช้ให้แก่ผู้ทรง โดยให้เริ่มที่ผู้ทรง เพราะเป็นคนแรกที่ทราบเหตุการณ์ขาดความเชื่อถือของตัว

¹⁶ พงษ์พรชัย คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 209.

¹⁷ อัมพร ๗ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตัวเงิน, หน้า 252.

ผู้ทรงจะต้องทำคำบอกกล่าวไปยังผู้สละหลังคนถัดตนขึ้นไปกับผู้ส่งจ่าย ทั้งนี้เพราะกรณีที่มีผู้สละหลังหลายคนเปลี่ยนมือกัน ผู้ทรงไม่มีหน้าที่ต้องรู้จักผู้สละหลังทุกคน การจะบังคับให้ผู้ทรงบอกกล่าวไปยังผู้สละหลังทุกคนจึงเป็นการไม่ชอบ และเพราะเหตุที่ผู้ทรงรับโอนตัวมาจากผู้สละหลังดังกล่าว ผู้ทรงจึงควรที่จะต้องทราบว่าผู้สละหลังคนนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่ใด ส่วนกรณีผู้ส่งจ่ายนั้นโดยปกติมักจะมีภูมิลำเนาเดียวกับสถานที่ออกตัว ซึ่งผู้ทรงควรจะต้องรู้จักและส่งคำบอกกล่าวได้

ผู้ทรงจะต้องให้คำบอกกล่าวนี้ภายในกำหนดเวลา 4 วันนับจากวันทำคำคัดค้าน หรือถ้าเป็นกรณีที่มีข้อกำหนดว่าไม่ต้องทำคำคัดค้าน ก็ให้ส่งคำบอกกล่าวภายใน 4 วันนับจากวันที่ยื่นตัว ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 963 วรรคแรก

เมื่อผู้สละหลังได้รับคำบอกกล่าวจากผู้ทรงแล้ว มาตรา 963 วรรคสองกำหนดให้ผู้สละหลังมีหน้าที่ทำคำบอกกล่าวไปยังผู้สละหลังคนถัดตนขึ้นไปภายใน 2 วันนับแต่วันที่รับคำบอกกล่าว โดยในคำบอกกล่าวให้แจ้งชื่อและสำนักของผู้ที่ส่งคำบอกกล่าวมายังตนไปด้วย และให้ส่งคำบอกกล่าวต่อ ๆ กันไปเช่นนี้จนถึงผู้ส่งจ่าย

ตัวอย่างเช่น นายดำได้ออกตัวแลกเงินสั่งให้นายแดงจ่ายเงินให้แก่นายเขียว จำนวน 5,000 บาท ในด้านหลังตัวมีลายเซ็นสละหลังของนายเขียวและ ก.ข.ค. เวลานี้ ง. เป็นผู้ทรงตัวซึ่งถึงกำหนดใช้เงินแล้ว ง. นำตัวไปขึ้นเงิน แต่นายแดงปฏิเสธไม่ยอมมาใช้เงิน ง. ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงิน และต้องให้คำบอกกล่าวการไม่ใช้เงินนั้นไปยัง ค. ซึ่งโอนตัวให้ตนมาและนายดำ (ผู้ส่งจ่าย) ภายใน 4 วันต่อจากวันทำคำคัดค้าน ครั้นแล้วเป็นหน้าที่ของ ค. ผู้สละหลังที่จะต้องให้คำบอกกล่าวไปยังผู้สละหลังถัดตนขึ้นไป คือ ข. ภายใน 2 วันนับแต่ได้รับคำบอกกล่าวจาก ง. เมื่อ ค. ส่งคำบอกกล่าวไปยัง ข. นี้ ค. ต้องบอกให้ทราบถึงชื่อและศาลที่อยู่ของผู้ที่ให้คำบอกกล่าวมายังตน คือ ง. ด้วย ต่อจากนี้ ข. มีหน้าที่ปฏิบัติอย่างเดียวกับ ค. คือ ต้องบอกกล่าวไปยัง ก. และบอกให้ทราบที่อยู่ของ ค. แล้ว ก. ต้องบอกกล่าวไปยังนายเขียว นายเขียวต้องบอกกล่าวไปยังนายดำผู้ส่งจ่ายโดยวิธีเดียวกัน กล่าวคือผู้สละหลังแต่ละคนต้องแจ้งแก่ผู้สละหลังถัดตนขึ้นไป ทำเช่นนี้ติดต่อกันไปเป็นลำดับจนกระทั่งถึง

ผู้ส่งจ่าย¹⁸

ส่วนข้อความและรายการที่ต้องมีในคำบอกกล่าวตัวขาดความเชื่อถือนั้น เป็นไปตามหลักที่กำหนดไว้ในมาตรา 966

ในกรณีที่ผู้สลักหลังคนใดไม่ระบุสำนัก (ที่อยู่) ของตนไว้ หรือระบุแต่อ่านไม่ได้ความ บุคคลที่มีหน้าที่ส่งคำบอกกล่าวอาจส่งคำบอกกล่าวข้ามไปยังผู้สลักหลังคนที่อยู่ก่อนผู้สลักหลังคนที่ระบุสำนักไม่ชัดก็ได้ (มาตรา 963 วรรคสาม) เช่นตามตัวอย่างข้างต้น ข. ไม่ได้ระบุตำบลที่อยู่ของตนไว้หรือระบุไว้แต่อ่านไม่ได้ความชัดเจน ทำให้ ค. ไม่สามารถส่งคำบอกกล่าวไปให้ได้ เช่นนี้ ถ้า ค. ส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้สลักหลังคนก่อนคือ ก. ก็เป็นอันใช้ได้

ในเรื่องการให้คำบอกกล่าว มาตรา 963 วรรคสี่ กำหนดว่า จะทำคำบอกกล่าวในรูปแบบใดก็ได้ เช่น ด้วยวาจา ทางโทรศัพท์ โทรเลข หรือจะใช้วิธีส่งตัวเงินคืนก็ได้ เพียงแต่ต้องพิสูจน์ว่าได้ส่งคำบอกกล่าวภายในเวลาที่กำหนดไว้แล้วเท่านั้น

อาจมีปัญหากในการพิสูจน์ว่าผู้ทรงส่งคำบอกกล่าวภายใน 4 วันหรือไม่ เพราะกว่าที่คำบอกกล่าวจะไปถึงผู้สลักหลัง อาจพ้นกำหนด 4 วันไปแล้ว มาตรา 963 วรรคห้าจึงวางหลักว่าในกรณีที่ส่งคำบอกกล่าวเป็นหนังสือลงทะเลเบียนไปรษณีย์ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 963 วรรคแรกแล้ว แม้คำบอกกล่าวจะไปถึงล่วงเลยเวลาที่กำหนด ก็ถือว่าได้ส่งคำบอกกล่าวภายในกำหนดแล้ว

2.4.8 ผลของการไม่บอกกล่าวเรื่องคดีคัดค้านภายในกำหนด

มาตรา 963 วรรคท้าย บัญญัติว่า "บุคคลซึ่งมิได้ให้คำบอกกล่าวภายในจำกัดเวลาดังว่ามานั้นหาเสียสิทธิไต่เบี่ยไม่ แต่จะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่ความ

¹⁸ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 191-192.

ประมาณเงินเหลือของตน แต่ท่านมิให้คิดค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าจำนวนในตัวแลกเงิน"

ผู้ทรงหรือผู้สลักหลังคนก่อนถัดขึ้นไป ถ้ามิได้บอกกล่าวภายในเวลาที่กำหนดไม่เสียสิทธิไล่เบี้ย แต่ถ้าผู้ต้นไล่เบี้ย เขาอ้างได้ว่า ถ้าได้บอกให้เขาทราบภายในเวลาแล้ว เขาจะไม่เกิดเสียหายเลย เป็นต้นว่าเขาอาจไล่เบี้ยผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนนั้นคนนี้ได้ แต่เพราะผู้ทรงบอกเข้าไป เขาจึงไล่เบี้ยไม่ได้ ดังนี้ ผู้ทรงจะต้องรับผิดชอบความเสียหาย เพราะเหตุที่บอกล่าช้านั้น แต่ไม่เกินจำนวนเงินในตัว

2.5 กรณีที่ไม่ต้องทำคำคัดค้าน

ตามปกติเมื่อตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงินที่ออกมาจากต่างประเทศ และเช็คที่ออกมาจากต่างประเทศขาดความเชื่อถือไม่ว่าจะเพราะสาเหตุใดก็ตาม ผู้ทรงตัวเงินจะต้องทำคำคัดค้านเสมอดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 2.4 แต่มีข้อยกเว้นบางกรณีที่ผู้ทรงอาจใช้สิทธิไล่เบี้ยได้โดยไม่ต้องทำคำคัดค้าน ดังต่อไปนี้

2.5.1 เมื่อทำคำคัดค้านการไม่รับรองแล้ว ก็ไม่ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงิน

มาตรา 960 วรรคสี่ บัญญัติว่า "เมื่อมีคำคัดค้านการไม่รับรองขึ้นแล้วก็เป็นอันไม่ต้องยื่นเพื่อให้ใช้เงินและไม่ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงิน"

หมายความว่า เมื่อทำคำคัดค้านการไม่รับรองแล้ว สิทธิไล่เบี้ยย่อมเกิดขึ้นโดยทันที ซึ่งผู้ทรงต้องดำเนินการไล่เบี้ยไปจนถึงที่สุด ไม่ต้องกลับไปขอให้เขาใช้เงินอีก

อนึ่ง ถ้าในระหว่างนั้นจะมีการใช้เงินกันขึ้น จะต้องอยู่ในบังคับอันว่าด้วยการใช้เงินเพื่อแก้หน้า

2.5.2 การใช้คำพิพากษาแทนคำคัดค้าน

มาตรา 960 วรรคท้าย บัญญัติว่า "ในกรณีทั้งหลายดังกล่าวไว้ในมาตรา 959 ข) (3) นั้น ท่านว่าถ้าเอาคำพิพากษาซึ่งสั่งให้ผู้ส่งจ่ายเป็นคนล้มละลายออกแสดง ก็เป็นการเพียงพอที่จะทำให้ผู้ทรงสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยได้"

เมื่อผู้ส่งจ่ายเป็นคนล้มละลายแล้ว ทรัพย์สินค้าต่าง ๆ ย่อมตกอยู่ในการพิทักษ์ทรัพย์ เป็นการแน่นอนว่าผู้ส่งจ่ายจะเอาทรัพย์ออกมาจ่ายตามข้อผูกพันในตัวเองไม่ได้ ผู้ทรงจึงใช้สิทธิไล่เบี้ยได้โดยไม่ต้องไปทำคำคัดค้านอีก เพียงแต่เอาสำเนาคำพิพากษาซึ่งสั่งให้ผู้ส่งจ่ายเป็นคนล้มละลายไปแสดงก็เป็นการเพียงพอว่าตัวขาดความเชื่อถือแล้ว

อย่างไรก็ตาม ในกรณีเช่นนี้จะต้องปรากฏว่า ตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้นจะต้องเป็นตัวชนิดที่ไม่จำเป็นต้องให้ผู้รับรองเช่นตัวชนิดจ่ายเมื่อเห็น (มาตรา 913(3)) หรือตัวชนิดที่ห้ามการรับรองไว้ (มาตรา 927 วรรคสาม) แต่ถ้าเป็นตัวที่มีผู้รับรองไว้ ผู้รับรองเป็นผู้รับผิดชอบเงินอยู่แล้ว แม้ผู้ส่งจ่ายจะล้มละลาย ก็ไม่กระทบกระทั่งถึงการจ่ายเงิน จึงไม่เข้ามาตรา 960 วรรคท้ายนี้ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ หากผู้รับรองไม่ชำระเงิน ตัวนั้นก็ขาดความเชื่อถือ ต้องทำคำคัดค้านตามมาตรา 960

2.5.3 ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังเขียนข้อกำหนด "ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน" ไว้ในตัวเอง

มาตรา 964 บัญญัติว่า "ด้วยข้อกำหนดเขียนลงไว้ว่า "ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน" ก็คือ "ไม่มีคัดค้าน" ก็ดี หรือสำนวนอื่นใดที่ตนเองนั้นก็ดี ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะยอมปลดเปลื้องผู้ทรงจากการทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ชำระเงินก็ได้ เพื่อตนเองจะได้ใช้สิทธิไล่เบี้ย

ข้อกำหนดอันนี้ ย่อมไม่ปลดผู้ทรงให้พ้นจากหน้าที่นำตัวเงินยื่นภายในเวลากำหนดหรือจากหน้าที่ให้คำบอกกล่าวตัวเงินขาดความเชื่อถือแก่ผู้สลักหลังคนก่อนหรือผู้ส่งจ่าย อนึ่ง หน้าที่นำสืบว่าไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกำหนดเวลาจากัดนั้น ย่อมตกอยู่กับบุคคลผู้แสวงจะใช้ความข้อนี้เป็นข้อต่อสู้ผู้ทรงตัวเงิน

ข้อกำหนดอันนี้ ถ้าผู้ส่งจ่ายเป็นผู้เขียนลงไปแล้ว ย่อมเป็นผลตลอดถึงคู่สัญญาทั้งปวง

บรรดาที่ได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้น ถ้าและทั้งมีข้อกำหนดดังนี้แล้ว ผู้ทรงยังขึ้นทำคำคัดค้านไซ้
 ท่านว่าผู้ทรงต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเพื่อการนั้น หากว่าข้อกำหนดนั้นผู้สลักหลังเป็นผู้เขียนลงและ
 ถ้ามีคำคัดค้านทำขึ้นไซ้ ท่านว่าค่าใช้จ่ายในการคัดค้านนั้นอาจจะเรียกเอาใช้ได้จากคู่สัญญา
 อื่น ๆ บรรดาที่ได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้น"

ตามมาตรา 915(2) ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังตัวคนใดจะจดข้อกำหนดโดยมลดละให้แก่
 ผู้ทรงตั๋วเงินซึ่งหน้าที่ทั้งหลายอันผู้ทรงจะพึงต้องมีแก่ตนบางอย่างหรือทั้งหมดก็ได้ และมาตรา
 964 วรรคแรก ก็ขยายความว่า หากผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนใดยอมปลดหน้าที่แก่ผู้ทรงในข้อ
 "ไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้าน" โดยเขียนไว้ในตั๋วเงินเช่นนี้ ก็เป็นอันหมายความว่า ถ้าผู้จ่าย
 ไม่รับรองตั๋วเงินก็ดี ไม่ใช้เงินก็ดี ผู้เขียนข้อกำหนดซึ่งอาจจะเป็นผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังนั้นจะ
 เป็นผู้จ่ายเงินเสียเอง แล้วรับเอาตั๋วเงินนั้นไปใช้สิทธิไล่เบี้ยต่อไปเพื่อมิให้ลำบากแก่ผู้ทรง

จากหลักกฎหมายเรื่องตั๋วแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค กำหนดให้ผู้ทรงมีหน้าที่
 ต้องกระทำดังนี้

- (ก) หน้าที่นำตั๋วแลกเงินไปยื่นให้รับรอง ในกรณีที่เป็นตั๋วแลกเงินชนิดที่ต้องยื่นเพื่อ
 ให้รับรอง (มาตรา 927)
- (ข) หน้าที่ยื่นตั๋วเงินเพื่อให้ใช้เงิน (มาตรา 941, 942, 943 และ 990)
- (ค) หน้าที่ทำคำคัดค้านเมื่อเขาไม่รับรองตั๋วเงิน หรือไม่จ่ายเงินตามกำหนด
 (มาตรา 960)
- (ง) หน้าที่ส่งคาบอกลง (มาตรา 963)

หน้าที่เหล่านี้แยกกันเป็นคนละกรณี ๆ ไม่เกี่ยวข้องกัน มาตรา 964 วรรคสอง จึง
 กำหนดว่า เมื่อผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังยอมปลดหน้าที่ไม่ต้องให้ทำคำคัดค้านแล้ว ก็ย่อมถือได้ว่า
 ปลดหน้าที่ให้เฉพาะแต่ข้อเดียว ผู้ทรงยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นอยู่ เช่น ยื่นตั๋วให้ใช้เงินหรือให้
 รับรอง และบอกกล่าวเมื่อตัวขาดความเชื่อถือ

ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้เขียนข้อกำหนดว่า "ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน" ลงไปในตั๋วเงิน
 ข้อกำหนดดังกล่าวย่อมเป็นผลตลอดถึงคู่สัญญาทั้งปวงที่ได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้น แต่หากผู้ทรง

ยังฝ่าฝืนทำคำสั่งคืน ผู้ทรงก็ต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการทำคำสั่งคืนโดยไม่มีสิทธิเรียกเอาค่าใช้จ่ายจำนวนนี้ตามมาตรา 968(3) จากบุคคลใด ๆ

แต่หากผู้สลับหลังเป็นผู้เขียนข้อกำหนดว่า "ไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งคืน" ลงไปในตัวเงิน แต่ผู้ทรงยังฝ่าฝืนทำคำสั่งคืน ผู้ทรงจะเรียกค่าใช้จ่ายในการทำคำสั่งคืนจากผู้สลับหลังที่ระบุข้อกำหนดดังกล่าวลงในตัวเงินไม่ได้ แต่จะเรียกได้จากคู่สัญญาคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ลงข้อกำหนดห้ามได้ตามมาตรา 968(3)

2.5.4 ผู้จ่ายบันทึกข้อความบอกปิดการรับรองหรือการชำระเงินลงในตัวแลกเงิน

มาตรา 965 บัญญัติว่า "ในกรณีตัวเงินภายในประเทศ ถ้าผู้จ่ายบันทึกลงไว้ในตัวแลกเงินเป็นข้อความบอกปิดไม่รับรองหรือไม่ยอมชำระเงิน ทั้งลงวันที่บอกปิดลงลายมือชื่อไว้ด้วยแล้ว ท่านว่าคำสั่งคืนนั้นก็เป็นการไม่จำเป็นต้องทำ และผู้ทรงต้องส่งคำบอกกล่าวข้อความเชื่อถือไปยังบุคคลซึ่งตนจำนองจะไล่เบี้ยภายในสี่วันต่อจากวันที่เขาบอกปิดไม่รับรองนั้น"

กรณีตามมาตรา 965 กล่าวถึงเฉพาะกรณีตัวแลกเงินภายในประเทศว่า เมื่อถูกผู้จ่ายเงินปฏิเสธไม่รับรองหรือไม่ชำระเงินเป็นลายลักษณ์อักษร โดยการเขียนข้อความที่ปฏิเสธนั้นลงในตัวแลกเงินแล้ว ก็เป็นหลักฐานพอเพียงที่จะถือว่ามี การบอกปิดไม่รับรองหรือไม่ชำระเงินแล้ว ย่อมไม่มีความจำเป็นต้องทำคำสั่งคืนอีก ส่วนตัวแลกเงินต่างประเทศไม่ได้กล่าวถึง ดังนั้น แม้จะได้รับคำปฏิเสธเป็นลายลักษณ์อักษร ตัวแลกเงินต่างประเทศก็ยังคงจะต้องทำคำสั่งคืนอยู่

มีข้อสังเกตว่า มาตรา 965 เป็นบทบัญญัติที่ใช้กับตัวแลกเงินเท่านั้น มาตรา 985 และมาตรา 989 มิได้บัญญัติว่าให้นำบทบัญญัติในมาตรา 965 มาใช้กับตัวสัญญาชำระเงินและเช็ค แต่ประการใด